

Asia Teoskynnys, ilmoitus

Hakija A

Annettu 11.4.1990

Tiivistelmä *Silmälaseja ja näöntarkastusta koskeva ilmoitus oli kokonaisuudessaan tavanomainen, eikä ilmoituksen yksittäiset elementitkään yltäneet teostaan. Ilmoituksessa suojaa sai ainoastaan valokuva valokuvalain mukaan.*

SELOSTUS ASIASTA

Mainostoimisto A on pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa Optikko X:n ja Silmäoptikko Y:n silmälaseja ja näöntarkastusta koskevien ilmoitusten tekijänoikeudellisten elementtien yhteneväisyydestä. Optikko X:n ilmoitus, joka on kuulunut mainostoimiston Z-yhtiölle tekemään mainoskampanjaan, on julkaistu sanomalehti L:ssä 20.8.1989 ja samassa lehdessä on myöhemmin julkaistu Silmäoptikko Y:n ilmoitus. Lausuntopyyntöön on liitetty molemmat ilmoitukset. Molemmissa ilmoituksissa on ylhäällä mustalla pohjalla teksti "näöntarkastus + silmälasit 200/300 mk:n alennuksella" sekä suluissa pienillä painokirjaimilla teksti "ostaesasi kehykset ja linssit". Kummassakin ilmoituksessa on keskiosassa vasemmalla puolella valokuva ja oikealla puolella hintaesimerkki. Optikko X:n ilmoituksessa on valokuvassa miehen kasvot, jotka on rajattu ilman taustaa. Silmäoptikko Y:n ilmoituksessa valokuvassa on naisen kasvot tummalla taustalla. Kuvien alapuolella on molemmissa ilmoituksissa mustalla pohjalla teksti "piilolinssit alkaen 400 mk". Sen jälkeen on molemmissa täysin saman sisältöistä tekstiä, jossa on selostettu tarjouksen voimassaoloaika ja muuta vastaavaa. Ilmoituksen alalaidassa on Optikko X:n ilmoituksessa liikkeen nimi ja osoite valkoisin painokirjaimin tummalla taustalla. Silmäoptikko Y:n ilmoituksessa on samoin alalaidassa liikkeen nimi ja osoite sekä lisäksi liikkeen tunnus. Teksti on mustin painokirjaimin vaalealla pohjalla. Kokonaisuutena ilmoitukset muistuttavat huomattavasti toisiaan, vaikka niissä on käytetty eri valokuvia. Ilmoitusten layoutit ovat kokonaisuutena hyvin samantapaisia ja ilmoitusten tekstit ja hintaesimerkit ovat joitakin numeroeroavaisuuksia lukuunottamatta identtiset.

Lausuntopyyntöön on liitetty lisäksi Grafia r.y:n lausunto, jossa on katsottu, että Silmäoptikko Y:n ilmoitus loukkaa mainostoimisto A:n oikeutta ja katsottu sekä tilaajan että tekijän rikkoneen tekijänoikeuslakia.

Silmäoptikko Y:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Silmäoptikko Y:lle tilaisuuden vastineen antamiseen. Silmäoptikko Y on viitannut mainostoimisto A:lle 29.1.1990 antamaansa vastineeseen, joka on lausuntopyynnön liitteenä. Vastineessa on katsottu, että ilmoitus ei täytä teostasovaatimusta, koska ratkaisut ovat tavanomaisia ja yleisesti sanomalehdissä käytettyjä, eivätkä uusia ja omaperäisiä. Edelleen vastineessa on katsottu, että layout ei voi lain mukaan saada tekijänoikeuslain suojaa. Vastineen mukaan ainoastaan valokuvat voivat saada suojaa, mutta ilmoituksissa käytetyillä valokuvilla ei ole mitään yhdenmukaisuutta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoon seuraavan.

Yleistä

Tekijänoikeudesta säädetään tekijänoikeuslaissa (404/61). Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luojaan eli fyysiselle henkilölle, mutta tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa esimerkiksi juridiselle henkilölle.

Tekijänoikeus ei suojaa teoksen aihetta tai ideaa, vaan sitä ilmenemismuotoa, johon tekijä on teoksen saattanut. Saadakseen suojaa teoksen tulee yltyä teostasoon eli sen tulee olla itsenäinen ja omaperäinen, millä tarkoitetaan yleisesti hyväksytyin määritelmän mukaan sitä, ettei kukaan muu, jos olisi työhön ryhtynyt, olisi tehnyt täysin samanlaista teosta. Suojan edellytyksenä ei ole muita laatuvaatimuksia, eikä esimerkiksi tuotteen taiteellisuudella ole merkitystä. Laissa ei ole annettu tarkkoja sääntöjä teoskynnyksen arvioimiseksi. Ratkaisu perustuu harkintaan kunkin yksittäistapauksen kohdalla.

Laissa mainitaan suojattavina teostyyppinä muun muassa kaunokirjalliset tai selittävät kirjalliset esitykset sekä kuvataiteen tuotteet, mutta lain mukaan teos voi ilmetä myös muulla tavalla. Laissa ei siten rajata mitään teostyyppiä suojan ulkopuolelle, joten myös mainos tai ilmoitus voi saada suojaa. Valokuvista säädetään kuitenkin erillisessä oikeudesta valokuvaan annetussa laissa (405/61), jäljempänä valokuvalaki. Valokuvalain mukaan suojaa saavat kaikki valokuvat. Tekijänoikeus tuottaa tekijälle tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan, tietyn rajoituksen, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla

se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna. Vastaavasti valokuvain 1 §:n mukaan on valokuvaajalla, tietyin rajoituksin, yksinomainen oikeus valokuvaamalla, painamalla, piirtämällä tai muuta tekotapaa käyttäen valmistaa kappaleita kuvasta sekä näyttää sitä julkisesti.

Ilmoitusten tekijänoikeussuoja

Edellä olevasta käy ilmi, että laissa ei rajata mitään teostyyppiä suojan ulkopuolelle. Käytännössä teostasovaatimus vaihtelee teostyypeittäin. Teoksen tarkoituksella ei ole merkitystä arvioitaessa voiko teos olla tekijänoikeudellisesti suojattu. Mainoksen tai ilmoituksen tekijänoikeussuojaa arvioidaan siten yleisten periaatteiden mukaan.

Mainostuotteen elementit, kuten valokuvat, piirrookset ja tekstit voivat olla erillisinä suojattuja. Layoutin mahdollisesta tekijänoikeussuojasta on esitetty erilaisia näkemyksiä. Lain mukaan layout voi saada suojaa, mutta käytännössä teoskynnys on korkea eikä layout yleensä saa tekijänoikeussuojaa. Myöskään kirjasimet eivät yleensä ole tekijänoikeudellisesti suojattuja.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että Optikko X:n ja Silmäoptikko Y:n ilmoitukset koostuvat tekstistä, valokuvista ja layoutista. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että ilmoituksen yksittäisistä elementeistä suojaa nauttivat ainoastaan valokuvat valokuvain mukaan. Sen sijaan ilmoitusten tekstiä ei voi pitää itsenäisenä ja omaperäisenä, koska tekstit ovat täysin tavanomaisia, mainoksissa yleisesti käytettäviä, ilmauksia. Tekstit eivät ole siten tekijänoikeudellisesti suojattuja, vaikka kirjallisten teosten teoskynnys yleensä onkin suhteellisen alhainen. Ilmoitukset eivät myöskään kokonaisuutena yllä teostasoon. Ilmoitusten layout on tavanomainen, eikä itsenäinen ja omaperäinen. Näin ollen Silmäoptikko Y:n ilmoitus ei tekijänoikeudellisesti loukkaa Optikko X:n ilmoituksen tekijää tai sitä kenelle tekijä on oikeutensa siirtänyt. Silmäoptikko Y:n ilmoitus ei loukkaa myöskään oikeutta valokuvaan, koska ilmoituksissa ovat eri valokuvat.

Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan kuuluu antaa lausuntoja ainoastaan tekijänoikeuslain ja valokuvain soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvosto ei siten voi ottaa kantaa siihen, loukkaako Silmäoptikko Y:n ilmoitus mainostoimisto A:n oikeutta mahdollisesti jonkin muun lain perusteella.